వికారాలూ, మమకారాలూ

'**త**ల్లి పుట్టినిల్లు మేనమామకు తెలియదా?' అన్న లోకోక్తి ఒకటి వుంది. నిజమే! ఎందుకు తెలియదు? తెలియదని పనిగట్టుకుని చెప్పినా నమ్మే వాళ్ళు ఎవరున్నారు? కానీ ఏ మాట కామాటే చెప్పుకోవడం మంచిది- ఆ వూరికి ఈ వూరు ఎంత దూరమో, ఈ వూరుకి ఆ ఊరూ అంతేదూరం గనుక తల్లి పుట్టినిల్లు మేనమామకు తెలిసినప్పుడు మేనమామ పుట్టినిల్లు తల్లికి మాత్రం తెలియకపోతుందా? తల్లికి తెలిసిన తర్వాత అదంతటితో ఆగిపోతుందని పూచీ ఏముంది? ఆమెద్వారా సంతానానికి గూడా తేటతెల్లం గాకపోతుందా?- అందులోనూ నా విషయంలో ఒక్క తల్లికి మాత్రమే గాక అటు వెనుకటి తరంలో మా నానమ్మకు, ఇటు ఈ తరంలో మా ఆవిడకూ కూడా అదే పుట్టినిల్లూ, ఇదే మెట్టినిల్లూ కావడంచేత మా మామయ్యగారి కుటుంబాన్ని గురించి నాకు తెలియని విషయమంటూ ఒకటీ వుండకపోవడంలో ఆశ్చర్యానికి ఆస్కారం లేదు. వరుసగా మూడు తరాలు ఇచ్చి తీసుకుంటే మూడు యజ్ఞాలు చేసినంత పుణ్యమని చెబుతారు. పుణ్యం సంగతి నాకు తెలియదు గానీ, ఇందుమూలంగా మా ఇంట్లో అత్తా కోడళ్ళ మధ్య పొరపొచ్చాలు తక్కువని మాత్రం ఒప్పుకోక తప్పదు. అలాగని మా నాన్నమ్మ మా అమ్మనీ, మా అమ్మ మా ఆవిడనీ సాధించరనీ, నాలుగు మాటలు విసిరి, ఒక్క దులుపు దులిపి మూతి బిగించరనీ అపోహ పడగూడదు! వాళ్ళల్లో వాళ్ళకు వెయ్యి విభేదాభిప్రాయాలున్నమాట నిజమే! కానీ, ఒక్క విషయంలో వాళ్ళది ఏకాభిప్రాయం - పుట్టింటిని గురించిన ప్రసక్తి గాలివాటుగా వచ్చి చెవిలో బడినాసరే వాళ్ళు ఏకోన్ముఖంగా లేచేస్తారు - తమ పుట్టింటిపైన ఈగ వ్రాలడానికి వీల్లేదంటే లేదంటారు!

బంధుత్వమేగాక మామయ్యగారి వూరికీ, మా వూరికీ మధ్యదూరం గూడా తక్కువే. నాలుగణాలు మనవి కావనుకుంటే పదిహేను నిమిషాల బస్సు ప్రయాణం. అక్కడ వాళ్ళు పొయ్యిమీద పెనం పెట్టి కబురు పంపితే మనం వెళ్ళి దిగేసరికి వేడివేడి గారెలు తయారై వుంటాయన్నమాట!

ఈ సమీప సంబంధ బాంధవ్యాల్ని పురస్కరించుకుని మా మామయ్యగారి కుటుంబ వృత్తాంతాలు ఆధారంగా ఓ కథ వ్రాయాలన్న కోరికైతే చాలా కాలంగా వుంది. కానీ ఏవేవో సంఘటనలు కలగాపులగంగా స్ఫురిస్తాయి గానీ, వాటితో కథ గట్టడానికి వీలయిందిగాదు. ఎలాగైతేనేం, యిన్నాళ్ళకు మా చిన్న మామయ్యగారి కుమార్తె చి॥సౌ॥కుం॥ రాజేశ్వరి పుణ్యమా అని కథ కన్నులకు కట్టింది.

కాళ్ళు గడిగి కన్యాదాన మిచ్చారుగదా అని నాకు మా పెద్దమామయ్య గారిపట్ల పక్షపాత మనుకోకపోతే యిక్కడోమాట. చెప్పాలి. మా చిన్న మామయ్యని గురించి నాకు తెలిసింది చాలా తక్కువ. పెద్ద మామయ్యా, చిన్న మామయ్యా ఒకే తల్లి బిడ్డలని మాత్రం ఖచ్చితంగా తెలుసు. లేదంటే, ఒక కడుపులో పుట్టినవాళ్ళు సైతం ఉత్తర, దక్షిణ ధ్రువాల్లా ప్రవర్తించవచ్చునని గూడా రూఢిగా తెలుసు.

ఓడు ఓడని కుండంతా ఓడనగూడదు. ఆదిలో మా చిన్నమామయ్య చాలా మంచివాడు.ముక్తసరిగా చెప్పాలంటే డాక్టర్ జెకిల్ లాంటి మనిషి. కానీ ఏం చేద్దాం,

విధి విధానం తప్పించరానిది గదా! కాలప్రభావాన మా చిన్న మామయ్య మిస్టర్ హైడ్‌లా తయారైకూచున్నాడు.

ఈ పరిణామానికి కారణాలూ వున్నాయి. కారకులూ వున్నారు. కారణాల్లో ముఖ్యమైంది ఉన్నతోద్యోగం, కారకుల్లో ముఖ్యురాలు మా సుందరమ్మత్త.

కానీ యిక్కడ కాసేపాగి ఆత్మ పరిశీలన చేసుకోడం అవసరమేమోనన్న అనుమానం సైతం నాకు లేకపోలేదు. రంగుటద్దాలకు లోకమంతా రంగుగానే కనిపిస్తుంది కానీ, రంగున్నది అద్దాల్లోనేగానీ, లోకంలోగాదు. మా చిన్న మామయ్యగారి ఉద్యోగ ప్రాభవం, సిరిసంపదలూ మా స్వార్థానికి వుపకరించలేదన్న అక్కసులో – నాకు సుందరమ్మత్తపట్ల యిలాటి దురభిప్రాయం కలిగిందేమో! కావచ్చు ననుకోడానికి అవకాశమున్న మాట వాస్తవమే! కానీ బొత్తిగా ఈ కలియుగంలో – ఎముకలు విరిచి, అష్టకష్టాలు పడి చదివిస్తే పట్టాచేతికి వచ్చి ఉద్యోగం దొరకగానే పట్టపుటేనుగ నెక్కినట్టు సంబరపడి కుమారుడు తల్లిదండ్రులనే విస్మరించే ఈ రోజుల్లో మేము రక్త సంబంధాన్ని అసరాగా వుంచుకుని మా చిన్న మామయ్యనుంచి ఆశించగలిగే దేముంటుందీ చెప్పండి? లేదంటే ఆడ బిడ్డలకు పుట్టింటిపట్ల మమకారం త్రెంపినా తెగదు గనుక వాళ్ళు ఏడాదికో చీర, యింత పసుపూ కుంకుమా ఆశించేమాట నిజమే! ఐతేమాత్రం, ఆ చీరకూ, పసుపుకుంకుమకూ పదిరెట్లెక్కువగా ప్రచారం చేసిపెట్టి తమ పుట్టింటి ఘనతను అందలంలో పెట్టి ఊరేగించేది వాళ్ళేగదా! బుద్ధి సూక్ష్మతకు కాణాచి అయిన మా సుందరమ్మత్త యింత చిన్న విషయాన్ని గురించి ఆలోచించకపోవడం విచారకరం. ఆమె దాసీ పన్నా రాకుమారుణ్ని తీసుకెళ్ళిపోయినట్టు మా చిన్న మామయ్యను మానుంచి దూరంగా తీసుకెళ్ళిపోయింది. ఆ తరువాత ఆయన మాకు ఏ ఒకటి రెండుసార్లు మాత్రమే కనిపించాడు. కానీ అదేంకనిపించడం? అల్లావుద్దీనుకు పద్మిని అద్దంలో అలా కనిపించి, అంతలో మాయమైనట్లుంటుంది!

మా చిన్నమామయ్య అలా తెర వెనక్కు వెళ్ళిపోయి పదిహేనేళ్ళయింది. ఈ ఒకటిన్నర దశాబ్దాల్లో ఆయన సువిశాల ఆంధ్రప్రదేశంలో ఎప్పుడెప్పుడు ఏయే వూళ్ళలో నివసించాడో మాకు తెలియదు. ఒకసారి పెద్ద మామయ్యగారికి చిన్నమామయ్యతో అత్యవసరంగా ఓ పని పడింది. ఈయన 'లోను' కోసం అప్లయి చేశారు. వాళ్ళు తమ్ముడి సంతకం లేనిదే అప్పివ్వడం సాధ్యం కాదన్నారు. ఏ వ్రేళ్ళతోనైతే పలకమీద ఓనమాలు దిద్దబెట్టించారో, ఆ వ్రేళ్ళతో మా పెద్దమామయ్యగారికి ఓ చేవ్రాలు కావలసి వచ్చింది.

ఈయన చిన్న మామయ్యగారి డిపార్టుమెంటులో తనకు తెలిసినవాళ్ళకందరికీ వుత్తరాలు వ్రాశారు.

అసలు మా చిన్న మామయ్య ఉద్యోగంలో చేరింది అనంతపురంలో. అక్కడినుంచీ కడపకు ట్రాన్స్‌ఫరు వచ్చింది. కడపనుంచీ ఆయన గూడూరు ద్వారా కుటుంబ సమేతంగా సామానులన్నిటినీ పాక్ చేయించుకుని గుంటూరికి వెళ్తూ రైల్లో కనబడినట్లు ఓ మిత్రుడి ద్వారా వర్తమానం తెలిసింది. పెద్ద మామయ్య గుంటూరుకి ఉత్తరం వ్రాసి చూచారు. ఆ వుత్తరం గుంటూరు నుంచీ విజయబవాడ, ఏలూరు, విశాఖ– అలా అలా ఉత్తరాంధ్ర దేశమంతా ఓ చుట్టు వేసుకుని కడకు సురక్షితంగా ఫ్రమ్ అడ్రసుకే వచ్చి చేరింది.

అప్పట్లో కొందరు పెద్ద మనుషులు 'తప్పిపోయినాడు' అన్న శీర్షిక క్రింద పత్రికల్లో ఓ ప్రకటన వేయించగూడదా అని సలహా గూడా ఇచ్చారు.

కానీ మా పెద్దమామయ్యగారివన్నీ భగీరథ ప్రయత్నాలు. ఆయన అంతసులభంగా ఆశ వదిలి పెట్టే రకంకాదు. చివరికాయన రాష్ట్ర ముఖ్య పట్టణానికే జాబు వ్రాసి, డెడ్ లెటర్ ఆఫీసులో చిరునామాను పోల్చుకున్నట్టుగా చిన్న మామయ్య ఆచూకీ కనిపెట్టేశారు.

అప్పుడు చిన్న మామయ్య ఆదోనిలో వున్నాడు.

ఆ దెబ్బతో మా పెద్ద మామయ్యకు కన్నడాంధ్ర సంస్కృతులకు సంగమ క్షేత్రాలయిన ఆదోని, బళ్ళారిలాంటి పట్టణాల్ని సందర్శించే భాగ్యం కలిగింది.

అప్పటికీ మా పెద్దమామయ్యే నయం! నా సంగతి చెప్పుకోవడం నామట్టుకు నాకే సిగ్గుబాటుగా వుంటుంది. ఒకసారి నేను మా చిన్న మామయ్యను చూచిరావడానికని బయల్దేరి భూమి గుండ్రంగానే వుందన్న పరమ సత్యాన్ని ఋజువు చేసుకున్నాను.

వాకబు చేయగా తెలిసింది- చిన్న మామయ్య నెల్లూరు జిల్లా కనిగిరి సీమలో ఉన్నాడని.

అర్ధరాత్రప్పుడు గూడూరులో రైలెక్కాను. హేమంత నిశీథం, రెండు గంటలూ, ఆ ప్రాంతంలో మంచు దుప్పటి కప్పుకుని పెన్నానదీ తీరంలో నిద్రబోతూ కనిపించింది నెల్లూరు. 'చిన్న మామయ్య ఈ పట్టణంలో వుంటే ఎంత బాగుండేది! హాయిగా ఇక్కడ దిగేసి బంధుదర్శనంతో బాటు రంగనాథుణ్ణి గూడా దర్శించుకోడానికి వీలయ్యేదిగదా!' అని విచారించాను.

కానీ అంతలోనే మళ్ళీ ఒక ఊహ. రంగనాథునికేం తొందర? ఆయన శతాబ్దాల నుంచీ యిక్కడే ఉన్నాడు; ఇకపైనా ఇక్కడే ఉంటాడు. మా చిన్న మామయ్య సంగతి అలా కాదే!

తొలికోడి కూయకముందే సింగరాయకొండలో ఆగింది రైలు. మంచు దట్టంగా కురుస్తోంది. చీకట్లో ఇంతకు మునుపెన్నడూ కాలుపెట్టి ఎరుగని ఆ వూళ్లో బస్స్టాండు వెదికి పట్టేసరికి కాళ్ళూ చేతులు కొంకర్లుపోయినంతపనైంది.

సరే, బస్సు తెల్లవారకముందే కదిలింది. సరిగ్గా మధ్యాహ్నం పదకొండు గంటలకు కనిగిరి.

అన్వేషణ సాగించాను ఆఫీసుకోసం. ఆఫీసేమో కనిపించింది. "అయ్యో నాయనా! ఇంతదూర మొచ్చేశావా? మీ మామయ్య నెల్లూరికి ట్రాన్స్ఫరై నెల రోజులైందే! ఐనా,ఇప్పుడేం మించిపోయిందిలే! హోటల్లో భోజనం చేసి బస్సులోకూచో. సరిగ్గా సాయంత్రం ఆరున్నరకు నెల్లూరు" అన్నాడు మా చిన్న మామయ్య స్థానంలో పనిచేస్తున్న ఆఫీసరు.

ఇంత పనిచేశావా భగవంతుడా అనుకుంటూ ఒంటి గంటకు కనిగిరి నెల్లూరు బస్సులో కూచున్నాను.

మరపురానిది ఆ ప్రయాణానుభవం.

రెండు మూడు బారలకన్నా పొడవులేని ఆ చిన్న బస్సు మట్టిబాటలో పరుగెడుతుంటే చెక్కలకు చెక్కలుగా, కమ్ములకు కమ్ములుగా ముక్కలు ముక్కలై,

నుగ్గనూచమై గాలి కెగిరిపోతుందేమోనని తోచింది. నిజానికి పెన్న దాటుకునేదాకా నమ్మకం లేకపోయింది- పెరుమాళ్ళను గానీ, చిన్న మామయ్యను గానీ చూడగలనని!

"ఇదేనా రావడం! ఊళ్ళో అందరూ బాగున్నారుకదూ? కాఫీ తీసుకొస్తా నుండు" అంటూ సుందరమ్మత్త లోపలికి వెళ్ళింది.

అడిగిన ప్రశ్నలకు నేను జవాబివ్వకముందే లోపలికి వెళ్ళిపోతున్న సుందరమ్మత్తను చూస్తూ విస్తుపోయాను.

ఇది జవాబుకోసం గాకుండా కేవలం మర్యాదకోసం చేసిన పరామర్శకాబోలు!

ఇంతలో ఇలా వెళ్ళిన సుందరమ్మత్త అలాగే వట్టిచేతులతో తిరిగొచ్చేసరికి ఈ కాఫీ మర్యాద గూడా లాంఛనప్రాయమే నేమోనని నేను బిక్కచచ్చి పోయాను.

"ఈ వంటక్కలతో వచ్చిన చిక్కే ఇది! సమయానికి అయిపు లేకుండా పోతుంది. నువ్వలా గదిలో రేడియో వింటూ కూచో బాబూ! నేను చలమయ్యను హోటలుకు పంపిస్తాను" అంటూ ఈసారి సుందరమ్మత్త వరండా వైపు వెళ్ళి పోయింది.

వాకిటనే పదిలంగా చలమయ్య అనే బంట్రోతు వున్నాడనీ, ఇంట్లో వంటలక్క అమరి వున్నదనీ, రేడియో మూలంగా శ్రీకాంతాపరులేననీ చెప్పకనే చెబుతోందేమిటి మా సుందరమ్మత్త?

గదిలో కూచున్నాను. రేడియోలో సన్నగా వినవస్తున్న పాటను మినహాయిస్తూ యిల్లంతా నిశ్శబ్దంగా ఉంది. ఇంట్లో ఇద్దరు పిల్లలుండాలి. (ఇది పదేళ్ళ క్రిందటి మాట. ఇప్పుడు సంఖ్య త్రిగుణీకృతం కావస్తున్నట్టు తాజావార్త.) వాళ్ళ సవ్వడి ఏమూలనుంచి గానీ వినరావడంలేదు. ఇదేమిటబ్బా, రాత్రి ఎనిమిది గంటలప్పుడు వీళ్ళేమైనట్టు?

ఆ పిల్లకు నూరేళ్ళాయుస్సు, తలచుకుంటూ ఉండగానే ప్రత్యక్షమయింది అయిదేళ్ళ రాజేశ్వరి.

గదిలోకి వస్తూ వస్తూ నన్ను చూచి ఆగిపోయింది రాజేశ్వరి. ఆపిల్లకు నేనెవరినో లీలగా తెలుసు.

"గుర్తు తెలియడం లేదా రాజేశ్వరీ? పోనీ, దగ్గరికి వచ్చి చూడు" అంటూ చేతులు ముందుకు చాపాను.

రాజేశ్వరి తుర్రున బయటకి పారిపోయింది.

పారిపోయిన రాజేశ్వరి నా ఆగమనాన్ని గురించి తమ్ముడితో చెప్పిందేమో, అందుకు తోడు ఆ యింటికి బంధువు అన్న వాడి ఆగమనం అత్తిపూతలా విపరీతం గూడానేమో, మూడేళ్ల విజయ్ కుతూహలంతో పరుగున వచ్చేశాడు.

వచ్చినవాడు అది వాడి గ్రహచారమో, కాక నేనాయింట్లో ప్రవేశించిన వేళావిశేషమో ద్వారబంధానికి పాదం మోదుకుని అడుగు తడబడి బోర్లగిల బడిపోయి ఏడుపు లంకించుకున్నాడు.

గబగబా వెళ్ళి కుర్రాణ్ణి పైకి లేవదీశాను. "దెబ్బ తగిలిందా బాబూ! ఎక్కడ తగిలింది? పోనీలే, పోతుందిలే" అంటూ వూరడిస్తున్నాను.

"ఏం జరిగింది రాజేశ్వరీ? ఎందుకు పడిపోయాడు? నువ్వు తోసేశావేమిటి?" అంటూ అక్కడ సాక్షాత్కరించింది సుందరమ్మత్త.

"లేదత్తయ్యా! తొందరగా వస్తున్నాడేమో, కాలు తగిలి పడిపోయాడు" అన్నాను.

"అదే, అదే! ఎందుకు రావాలి తొందరగా? ఇక్కడేం రాచకార్యాలున్నాయని? కాదులే, ఇలా కాదు....." అంటూ ఆవిడ కుర్రాడి రెక్కపట్టుకుని బరబరా హాలు మధ్యకు లాక్కెళ్ళింది.

తను కుర్చీలో కూచుంది. కుర్రాణ్ణి ఎదుట నిల్చోబెట్టింది.... "చెప్పు ఎందుకు పరుగెత్తావు తొందరగా?" అని వీలైనంత కటువుగా ప్రశ్నించింది.

నేను తెల్లబోయాను. కుర్రాడు పరుగెత్తకుండా వుండాలంటే ఒకటి- వాడికేదో జబ్బయినా వచ్చివుండాలి. లేదా-కుంటివాడైనా అయివుండాలి. ఈ రెండూ లేనప్పుడు వాడు కాళ్ళు కట్టి పడేస్తే తప్ప పరుగుతీయకుండా వుండడు. ఇక పడిపోవడమంటేనా, మహా మహా పెద్దవాళ్ళే ఒక్కొక్కప్పుడు నడిరోడ్డులో పల్టీ కొట్టేస్తారు. వ్రేలెడంత పసివాడు అడుగుజారి పడిపోవడమూ నేరమేనా?

గొంతెత్తి ఏడవడానికి ధైర్యం చాలక, ఏడుపు బిగపట్టుకోవడం వల్ల మాటలు పెకలక గడగడలాడి పోతున్నాడు విజయ్‌బాబు.

హఠాత్తుగా దగ్గిరికి లాక్కుని సుందరమ్మత్త వాడి నడ్డిపైన నాలుగు వడ్డించింది. "చెప్పు ఇంక తొందరగా పరుగెత్తవు కదూ? బుద్ధొచ్చింది కదూ? పరుగెత్తవు కదూ?"

"బుద్ధొచ్చింది, ఇంక పరుగెత్తను" అంటూ విజయ్ చెంపలు వేసుకున్నాడు. వేసుకుంటేనేం గాక, ఆ మాత్రంతో సుందరమ్మత్త కోపం శాంతించింది- అదే పదివేలు!

"కూచో, నేను చెప్పేంతవరకూ అక్కడే కూచో" అని, పిండిబొమ్మను చేసి పెట్టి స్నానానికి వెళ్ళిపోయిన దాక్షాయణిలా ఆవిడ మళ్ళీ యింట్లోకి వెళ్ళి పోయింది.

తొమ్మిది గంటలకు యిల్లు చేరుకున్న చిన్న మామయ్య లేవమన్నప్పటికీ ఆ కుర్రకుంక కదిలీ మెదిలాడుగాదు! మేమిద్దరమూ భోజనం చేసి తిరిగివచ్చే సరికి నిద్ర ముంచుకొచ్చేసిందేమో వాడక్కడే పడి నిద్రపోతున్నాడు!

"అయ్యో పాపం, విజయ్‌బాబు!" అని అనుకోకుండా వుండలేక పోయాను.

కానీ నేనక్కడున్న నాలుగు రోజుల్లో ఈ చిన్న విజయ్‌బాబు నిర్మాణదశలోవున్న ఒక చిన్న శిల్పం మాత్రమేననీ, యింతకంటే పెద్ద శిల్పం ఎన్నడో తయారై పోయిందనీ తెలుసుకోగలిగాను.

ఆవును మరి, అలా వుంది పరిస్థితి. ఆనవసరంగా మాట్లాడ గూడదన్న నిర్ణయానికి వచ్చినట్టున్నాడు చిన్న మామయ్య. సుందరమ్మత్త "స్నానానికి లేస్తారా?" అంటుంది. ఈయన స్నానాల గదిలోకి వెళ్తాడు. "భోజనానికొస్తారా?" అంటుంది. పీటపైన కూచుంటాడు. "ఆఫీసుకు టైమయింది" అంటుంది. ఈయన పైకి లేస్తాడు. ఆమె ట్రంకు తెరిచి పాంటు, బుష్‌కోట్ పైకి తీస్తుంది. గుండీలు వేయటం, మేజోళ్ళు తొడగడం, క్రాపుదువ్వడం లాంటి ఫినిషింగ్ టచెస్ గూడా సుందరమ్మత్త చేతి మీదుగా జరిగి పోతాయి. చిన్న మామయ్య ఆఫీసుకు వెళ్ళిపోతాడు....ఇలా దొర్లిపోతున్నాయి రోజులు.

జీవితం చిరుతరగలతో తెలినురగలతో పడుతూ లేస్తూ సాగిపోయే సెలయేరులాంటి దంటారు. ఆలాంటి జీవితం టిక్కు టిక్కుమనే గోడగడియారంలా పరిణమించడాన్ని చూస్తే ఎవరికైనా బాధాకరంగానే వుంటుంది. బరువెక్కిన హృదయంతో నెల్లూరునుంచి తిరిగి వచ్చేశాను.

ఇది పదేళ్ళ క్రిందటి మాట.

నిన్న మొన్ననే జరిగినట్టుగా ఇప్పుడు చెప్పబోతున్నది గూడా రెండు మూడేళ్ళ క్రిందటి సంగతి. 'వివాహ నిర్ణయాలు పైలోకంలోనే జరిగిపోతాయి అంటూ ఆంగ్లంలో ఓ సామెత వుంది. పైలోకందాకా మానవుడి స్పుత్నిక్ పరతెంచే వరకూ అక్కడ జరిగేదేమిటో జరగందేమిటో మనకు తెలియదుగానీ మా పెద్ద మామయ్య జేష్ఠ కుమార్తె వివాహం మాత్రం దాని పుట్టుకతోనే స్థిరీకరింపబడిపోయింది. అటు దానికీ, ఇటు నాకూ కూడా పెద్దల అభిప్రాయాన్ని పాలల్లో రంగరించి పోశారు. అక్షరాలతో కలిపి నేర్పించారు. రక్తంతో కలిపి పోషించారు. ఇంతటితో ఏమయింది అన్నట్టు చిట్టచివరకు వాళ్ళూ వీళ్ళూ కూడా కూడబలుక్కుని ఓ మంచి ముహూర్తంలో డోళ్లు ధణధణా మోగించి ఆ శుభకార్యం కాస్తా అయిందంటే అయిందనిపించడానికి గూడా సంసిద్ధులయ్యారు.

ఈ పెళ్ళి ఎలాగూ జరిగిపోయేదే... కట్నాల పేచీలు, ఆడబడుచుల అలకలు, వియ్యపురాళ్ళ రాద్ధాంతాలు ఈ పెళ్ళికి అడ్డుతగిలే అవకాశం ఏమాత్రమూలేదు. ఈ సంగతి అందరికీ తెలుసు. కానీ దీనితోబాటు తెలియని విషయం కూడా ఒకటుంది. ఈ పెళ్ళికైనా చిన్న మామయ్య వస్తాడా రాడా అన్నదే ఆ తీరని ప్రశ్న!

ఎందుకురాడు? అతడి తల ఇనుముతో చేసిందేమిటి? వరుడా - అక్క చెల్లెలికొడుకు. వధువా - అన్నదమ్ముడి కూతురు. దీనికే రాకపోతే యింక అతడు దేనికొచ్చేటట్టు? ఏం, తను మాత్రం వట్టి ఇంట్లో వున్నాడా? తనకు బిడ్డలులేరా? వాళ్ళకు పెళ్ళిళ్ళూ, పేరంటాలు జరగొద్దా?....ఇలా సాగింది బంధువుల ఊహాగానం.

ఏమిటో మరి! వీళ్ళ చాదస్తాలే వీళ్ళవి! పాతబడిపోయిన ఈ సాంఘికా చారాలను పట్టుకుని దేవుళ్ళాడుతారేమిటి వీళ్ళు! బంధువులతో ప్రసక్తిలేని లవ్ మేరేజస్ ఎన్ని జరిగిపోవడం లేదు!

అనుకున్నంత పనీ చేశాడు - చిన్న మామయ్య. పెళ్ళికి హైదరాబాదు నుంచి మా బావగారొచ్చారు. మైసూరు ప్రాంతం నుంచి మా పెద్ద మామయ్య స్నేహితులు సకుటుంబంగా తరలివచ్చారు. కానీ చిన్న మామయ్య మాత్రం రాలేదు. కనీసం నా మట్టుకు నాకు ముహూర్త సమయానికి ఆయన దగ్గరనుంచి ఓ కార్డు ముక్కలో శుభాశీస్సులైనా అందలేదు.

పెళ్ళి సందడి తగ్గిన పదిరోజులకు ఓ వుత్తరం వచ్చింది. అందులో పెళ్ళికి బయల్దేరి స్టేషనుకు వచ్చినట్టూ, విజయ్‌బాబు కాలుజారి (మళ్ళీ!) ప్లాటు ఫారంపైన పడిపోయినట్టు, వాడి ముక్కులోనుంచీ (ఈసారి!) బొళుక్కు బొళుక్కునరక్తం కారినట్టు, అంచేత యింటికి తిరిగి వెళ్ళిపోవలసివచ్చినట్టు - ఓ సంజాయిషీ గూడా దృగ్గోచరమైంది.

ఈ భారతదేశపు రైల్వే డిపార్టుమెంటు! ఎప్పుడూ మిగులు బడ్జెట్టే దీనికి; కుర్రాళ్ళు పడిపోవచ్చు. ముక్కు లోనుంచి రక్తం స్రవించవచ్చు. అందువల్ల యింటిల్లుపాదీ పెళ్ళికి పోలేకపోవచ్చు - అన్న ఆలోచన లేకుండా బండలతోనా ప్లాటుఫారాలు! పోనీ, సముద్రతీరంలా పైన సున్నగా యిసుకైనా పోయించకూడదూ?

పెద్ద మామయ్య ముఖం చిన్నబోయింది. చదివి ముగించిన తర్వాత వుత్తరం ఆయన చేతిలో నలిగి వుండగా మారిపోయింది. ఆయన దాన్ని వంటచేసుకుంటున్న అత్తయ్య ఒడిలోకి విసిరాడు.

"ఏమండీ! ఏమని వ్రాశారు?"

పెద్దమామయ్య ఆ కోపంలో "ఊం- వ్రాశారు. కూరలో పప్పులేదని...." అని, అంతలో యిప్పుడు తప్పు జరిగింది అత్తయ్య వల్ల కాదని తెలియగానే కాస్త శాంతించి "ఈ కుంక! పెళ్ళికి రాలేక పోవడానికి ఓ కారణాన్ని కల్పించడానికైనా చేతగాని ఈ బడుద్దాయి! అప్పట్లో నాకొచ్చే పదిహేను రూపాయల జీతంలో అయిదు రూపాయలు మిగలబెట్టి వీడికి ఫీసు కట్టాను. కృతజ్ఞత? ఎక్స్‌ప్లనేషను వ్రాస్తున్నాడు. ఎవడికి కావాలి వీడి బోడి ఎక్స్‌ప్లనేషను?" అంటూ ఆగ్రహాన్ని చంద్రనిప్పులుగా మార్చి శూన్యంలోకి వెదజల్లాడు.

"మీదొక పాడు! ఏనాడో మీరు చదివించారని ఈనాడు మీ యింట్లో పెళ్ళికి రావాలని అగ్రిమెంటేముందండీ? ఎంతగా అన్నాతమ్ముడూ అయితే మాత్రం అంతస్తులు లేవూ? మీకు కాబట్టి వాళ్ళు అమ్మాయి పెళ్ళికి రాకపోబట్టి తెలిసింది. ఐదారేళ్ళకు మునుపు తిరుపతికి వెళ్తూ వెళ్తూ ఏనాడైతే యిక్కడదిగారో ఆనాడే నాకంతా తెలిసిపోయింది."

"తెలిసిపోయిందేమిటి, నీ మొహమా?" మామయ్యగారి కోపం అయస్కాంతపు దిక్సూచిలాంటిది. అది ఎప్పుడు, ఎక్కడ, ఏ కారణం వల్ల వుప్పతిల్లినా చిట్టచివరకు అత్తయ్య పైకే ప్రసరిస్తుంది.

"బాత్‌రూము ప్రత్యేకంగా లేదు గనుక తను స్నానం చేయడం సాధ్యం కాదని మీ మరదలు నిక్కచ్చిగా చెప్పేసింది. ఆ పిల్ల- పేరు రాజేశ్వరనుకుంటాను. అది రేడియో లేకుంటే వీళ్ళేం వింటారబ్బా అని విస్తుపోయింది. ఇక మీ తమ్ముడిగారి సంగతి సరేసరి! ఇంట్లో కూచుంటే ఈ పిల్లలు పైనబడి ఆయన పాంటును కాస్తా నలిపేసి వూరుకుంటారు. బయట అరుగుపైన కూచోవడానికి నామోషి! పాపం, మానవుడు అవస్థ పడిపోయాడు. ఈ మాత్రం భాగ్యానికి మీరు వాళ్ళని మళ్ళీ మళ్ళీ రమ్మంటారు."

మామయ్యకు వూరడింపుగా ఇక్కడ నేను స్వయంగా కలుగజేసుకున్నాను.

"కానీ యిది స్వంత యిల్లవునా కాదా అత్తయ్యా! ఆద్దె యివ్వడానికి సమ్మతిస్తే మీరూ పెద్ద మిద్దెల్లో కాపురం పెట్టవచ్చు. ఆ మాటకొస్తే హోటల్లో గది తీసుకోవడం యింకా హాయి! ప్రాచీన నాటకాల్లో రాజుగారు ఎవరక్కడ అనగానే ప్రతీహారి ప్రవేశించినట్టు - కాలింగ్‌బెల్ నొక్కగానే సర్వరు ప్రత్యక్షమౌతాడు" అన్నాను.

కానీ మామయ్య హాస్యాన్ని ఆస్వాదించే పరిస్థితిలోగానీ, 'ఆప్రీసియేట్' చేసే ధోరణిలో గానీ లేరు. ఆయన ముఖాన నరాలు ఉవ్వెత్తుగా లేచేశాయి. ఆలోచనలన్నీ అంతర్ముఖమైపోయి-వాటిలో వాటికి సంఘర్షణ జరిగి, లోలోపల సముద్రమథనం లాంటి తతంగం జరుగుతున్నట్టు తోచింది.

బహుశా మామగారేదో దృఢ నిర్ణయానికే వచ్చినట్టున్నారనుకున్నాను. నిజమే! ఆయన పట్టు పట్టేశారు. ప్లాను వేసేశారు.

మూడు నెలల తర్వాత ఓ రోజున అత్తయ్య నాతో తన సొదను వెళ్ళ బోసుకుంది. "ఏం చెప్పమంటావు నాయనా! మీ మామయ్య చిత్రంగా మారి పోయారు ఆ థియేటరు వెనుక వైపుకు వెళ్ళి కూచుంటే ఆయనకు మళ్ళీ యింటికి రావాలనే బుద్ధిపుట్టడం లేదు."

"ఇదేమిటత్తయ్యా! అంతగా సినిమా చూడదలుచుకుంటె థియేటరు లోపలికె వెళ్ళి పోవచ్చుగదా! వెనుకవైపున ఈయనకేం?" అన్నాడు.

"మాట్లాడితే 'ప్లాటు, ప్లాటు' అంటారు. మన మాట చెవిలోబడదు...."

నా కాశ్చర్యం కలిగింది. మామయ్య అక్కడెక్కడైనా ఏకాంత ప్రదేశంలో కూచుని ఏ కథకో, కావ్యానికో ప్లాటు అల్లుకుంటున్నారేమిటి? అత్తయ్య ఎదుట ఈ సందేహాన్నే ప్రకటించాను.

"అయ్యో, అలాటి ప్లాటు కాదు బాబూ! ఇంటి కోసం ఆయన కొన్న జాగా సంగతి చెబుతున్నాను. నా చైను బ్యాంకులో ఉంచి అయిదొందలు తెచ్చి, పదిరోజుల క్రిందట ఓ ప్లాటు కొనేశారు. చుట్టూరా కట్టడాలు పైకి లేస్తుంటే తను ఆ ప్లాటులో కూచుని వాటివైపు వెర్రిగా చూస్తుంటారు."

వందరూపాయల జీతం తీస్తున్న ఉపాధ్యాయ మాత్రుడు భారీ ఎత్తున భవన నిర్మాణానికి పూనుకోవడం లేనిచిక్కుల్ని కొని తెచ్చుకోవడమేనేమో ననిపించింది. కానీ నిశ్చితార్థాన్ని వదలని నిపుణత్వం మామగారిలో వుందన్న విషయం గూడా నాకు తెలియందిగాదు. కాబట్టే ఆయన ప్రస్తుతం కాపురముంటున్న యింటి గోడలు పాతబడి – వుప్పు రాలిపోతుండగా కొత్త కట్టడానికి యిటుకలు కొనగలిగారు. మాసికల చీరతో అత్తయ్య ముఖాన్ని బయటికి చూపడానికి కించబడుతుండగా, పోస్టుబాక్సు ట్రౌజరుతో కుర్రాడు బడికి పోతుండగా ఈయన కొత్త యింటికి దూలాలు, వాసాలు కొన్నారు.

కానీ, మామయ్య తొందరకు తగినట్టుగా ఆయన చేతిలో డబ్బు మెదిలేది గాదేమో, పని కాస్త మందకొడిగానే కొనసాగింది. ఆయనపాలిటి కార్యక్రమం పంచవర్ష ప్రణాళికే అయిపోయింది. ఆ కట్టడం హీరాకుడ్ ప్రాజెక్టే అయిపోయింది.

ఇంట్లో నిప్పచ్చరం సంగతల్లా వుండగా మానసికంగా మామయ్యలో వచ్చిన మార్పుకు మేమందరమూ దిగ్భ్రాంత చేతస్కులమై పోవలసి వచ్చింది.

ఓ రోజు అత్తయ్య అంది గదా – "ఐనా యింత విపరీతమా బాబూ! ఆకులో అన్నం వడ్డించి, కట్టడం సంగతి ప్రస్తావిస్తే చాలు. ఇక ఆయనకు కూరా చారూ మజ్జిగా ఇవన్నీ అనవసరం. వట్టి అన్నం తనంతటదే దిగిపోతుంది."

దొరకవచ్చుననుకున్న అప్పు సమయానికి దొరక్కపోవడం, మేస్త్రీల వల్ల జరిగే జాప్యం, మార్కెట్టులో సిమెంటుకు లాటరీ – అంతెందుకూ, ఏ ఒక్క పరిస్థితీ గృహనిర్మాణానికి అనుకూలించని రోజులు. మామయ్య 'గోల్' చేయదలచుకున్న బాలుకు అడుగడుగునా అడ్డంకులే! సంపాదనకూ, జీవితావసరాలకూ బొటాబొటిగా సరిపెట్టుకోవడంలో సతమతమైపోయే వ్యక్తికి అయిదువేల రూపాయల కట్టడం కలలో తప్పా యిలలో సాధ్యమయ్యే పనిగాదు. ఐతేనేం, ఎక్కడైతే 'విల్' అనేది వుందో అక్కడ 'వే' గూడా వుండి తీరుతుందని మామయ్య ఋజువు చేశారు.

ప్రాకారకుడ్యం దాటగానే చిన్న పూలతోట, సోపానా లెక్కగానే వరండా, వరండాకు కుడివైపున ఆఫీసు రూము. ఇంకా హాలు, వంటగదీ, పెరడు, చేదబావి- సమస్త సదుపాయాలతో చిన్న బంగళాలాంటి యిల్లు రూపొందింది.

"ఏమండీ మాష్టారూ! గృహప్రవేశం గూడా చేసేశారటగా? చూచి పోదామని వచ్చాను" అంటూ మేడల్లో నివసిస్తున్న వాళ్ళతోబాటు, నివసించాలని కలగంటున్న వాళ్ళు సైతం వచ్చి, క్రొత్త యింటిని చూచి, మామగారి పట్టుదలను ప్రశంసించి, అత్తయ్య చేతి కాఫీని స్వీకరించి వెళ్ళిపోసాగారు.

కాని భూమిలో ఏడు నిలువుల లోతున కదిలే నీటి వూటలా ఈ మహత్కార్యానికి అట్టడుగునవున్న కారణం ఆదొక తీరని ఆకాంక్షలా ఆ భార్యా భర్తల మనస్సుల్లో మెదిలేదేమో! కావచ్చు. ఇలాంటి విషయాల్లో ఆడవాళ్ళు మరీ బేలతనంగా వ్యవహరించేస్తారు. "ఇల్లేమో కట్టేశారండీ! కానీ, ఏం లాభం? మీ తమ్ముడు గృహప్రవేశానికి గూడా రాకపోయాడు" అని ఓ రోజు అత్తయ్య చెబుతుండగా విన్నాను.

"వాడొస్తే ఎంత, రాకపోతే ఎంత! ఆ దొర వచ్చి చూడాలనే నేమిటి నేను కట్టింది యిల్లు! వాడు నా గుమ్మం తొక్కనూ వద్దు - నేను వాడి ముఖం చూడనూ వద్దు" అన్నారు మామయ్య.

మామయ్యకూ, అత్తయ్యకూ ఈ సంభాషణ జరిగిన తర్వాత మూడు మాసాలకు నేనొకసారి తలవని తలంపుగా అక్కడికి వెళ్ళి రావలసి వచ్చింది. వీధిలో వుండగానే మామగారి మాటలు వినిపించాయి. ఆయన మహోత్సాహంతో గృహ నిర్మాణ కథా కథనాన్ని కొనసాగిస్తున్నారు: "అబ్బబ్బ, ఇవేం గడ్డురోజులురా బాబూ! ఈ ఒక్క అలమారా తలుపుకే యాభై రూపాయలు కావలసి వచ్చాయంటే నువ్వు నమ్ముతావా? పోనీ, ఈ కిటికీ చూచావూ- కొయ్యలూ, కమ్ములూ, కూలీ వెరసీ దీని కిమ్మత్తు సరిగ్గా వందరూపాయలు..."

నేను హాల్లో అడుగు పెట్టగానే ప్రసంగం ఆగిపోయింది.

నిట్టనిలువునా కొయ్యబారిపోయానేమో, నాలుగైదు క్షణాలు అలాగే నిల్చుండిపోయాను. శ్రోత మరొకరూ, మరొకరూ కాదు - సాక్షాత్తు మా చిన్న మామయ్య.

గొంతులో వెలక్కాయ పడ్డట్టుంది చిన్న మామయ్యకు. ఆయన పెదవులు కదిలాయి గానీ మాటలు మాత్రం వెలువడ్డాయి కావు.

మా ముగ్గురిలో ముందుగా తేరుకున్న మా పెద్ద మామయ్య "ఎప్పుడొచ్చావు నాయానా! ఊళ్ళో అందరూ బావున్నారు కదా?" అన్నారు.

ఉన్నారున్నారని ముక్తసరిగా జవాబు చెప్పి సరాసరీ వంట గదిలోకి వెళ్ళాను.

అత్తయ్య కాఫీ యిస్తూ, "కూతురికి పెళ్ళి తలపెట్టుకున్నాడట బాబూ, పిలిచిపోదామని వచ్చాడు! ఏ ముఖం పెట్టుకుని వచ్చావని మీ మామయ్య అడగలేకపోయారు. నువ్వయినా కుండబద్దలు గొట్టినట్టు అడిగేయాలి." అంది.

"అడిగేం లాభం అత్తయ్యా! ఆ ముఖాన్ని చూస్తే తెలియడం లేదా? శుభ్రంగా తీరుతో అలంకరించినట్టుంది. మానవుడు ఒకప్పుడు బంధుప్రేమని చంపుకోవచ్చు. మరొకప్పుడు అవసరం తనది గదా అనీ అభిమానాన్నీ చంపుకోవచ్చు. కాని మానవుడెప్పుడూ చంపుకోలేనిది ఒకటి వుంది- దాని పేరు అంతరాత్మ" అన్నాను.

ఆ రోజు సాయంత్రం చిన్న మామయ్య వెళ్ళిపోయాడు. పోతూపోతూ "మీ చెల్లెల్ని గూడా పంపిస్తాను వదినా! మీరందరూ పది రోజుల ముందుగానే వచ్చేయాలి" అని మరీ మరీ చెప్పి పోయాడు.

"ఏమండీ వెళ్ళేటట్టే వుందే మీ పోజు!" అంది అత్తయ్య.

"ఏం! ఇతగాడొచ్చి పిలవగానే వెళ్ళాలేమిటి? వీడుగాదు, వీడి జేజినాయన దిగిరావాలి నేను వెళ్ళడానికి?" అన్నారు మామయ్య.

"వాళ్ళ జేజినాయన దిగివస్తే మీ జేజినాయన దిగివచ్చినట్టేగదా!" అంది అత్తయ్య.

అవి దసరా సెలవులు. అలాగే ఒక స్నేహితుడి ఊరికి వెళ్ళి నాలుగైదు రోజులు తర్వాత ఇంటికి తిరిగి వెళ్ళాను. ఎలా తెలిసిందోగానీ శుభ వర్తమానం అప్పటికే మా వాళ్ళకు తెలిసిపోయింది. వెళ్ళగానే అడిగింది మా ఆవిడ-

"ఏమండీ! మా చిన్నాన్న వచ్చిపోయాడటగా? రాజేశ్వరికి పెళ్ళటనే! మనవాళ్ళు వెళ్ళాలనుకుంటున్నారేమిటి?"

"ఇంకా నిర్ణయానికి రాలేదనుకో! కాని, మీ సుందరమ్మపిన్ని ఓ సారి వచ్చి ప్రత్యేకంగా వున్న బాత్‌రూమ్‌లో స్నానం చేయడం జరిగితే అంతటితో మీ వాళ్ళ దీక్షావిధి పరిపూర్తి అయ్యేటట్టుంది. ఆ తరువాత శుభకార్యానికి హాజరు కావడానికి మీ వాళ్ళకెలాటి ఆక్షేపణా వుండబోదు" అన్నాను.

"ఐతే మనమూ వెళ్దామండీ!" అనునయంగా సాగదీసింది మా ఆవిడ.

"వెళ్ళు వెళ్ళు. పదిమందిలో తలెత్తుకుని తిరగడానికి మీ అమ్మకో క్రొత్త మేడయినా వుంది. నీకదీలేదు. వాళ్ళనీ, వీళ్ళనీ అడిగి ఏడెనిమిది మంచి చీరలు ఎరువుదెచ్చుకో! ఎందుకైనా మంచిది, పొరుగింటి పంకజమ్మ నెక్లెసును యిప్పుడే 'బుక్' చేసివుంచు. కానీ ఒక హెచ్చరిక! ఇక్కడెలాగూ ఒకటి రెండు ట్రంకులు ఖాళీ అవుతాయి. వాటిల్లో నీ అభిమానాన్ని భద్రపరచి గట్టిగా తాళంవేసి మరీ వెళ్ళు. లేకుంటే దాని కక్కడ చావు దెబ్బలు తగలొచ్చు" అన్నాను.

కానీ నా హెచ్చరికను వినడానికి ఇంకా మా ఆవిడ ఎక్కడుంది? తను పెళ్ళికి వెళ్ళబోతున్న శుభవార్తను పదిమంది చెవిలో వేసి రావడానికి కాబోలు, ఎప్పుడో తుర్రున తూనీగలా బయటికి జారిపోయింది.

♦ ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక, 1958 ♦